

ŘÍZENÍ RIZIK A ÚVĚROVÉ OBCHODY BANKY

ing. Martina Sponerová, ESF, Katedra financí

Bankovní rizika a základní principy jejich řízení

- Systém řízení rizik - hlavní složka finančního řízení bank.
- Pro řízení bankovních rizik je nezbytné splnit dvě podmínky:
 - Identifikovat rizika.
 - Změřit rizika.
- Správná identifikace, měření a řízení rizik patří k základním podmínkám efektivní činnosti banky.
- Maximalizace zisku = nutnost přebírat určitá rizika

Nejdůležitější druhy bankovních rizik

- úvěrové riziko,
- tržní riziko,
- likviditní riziko,
- kapitálové riziko,
- operační riziko.

Úvěrové riziko

- Úvěrové riziko spočívá v tom, že klient banky nedodrží sjednané podmínky finanční transakce a bance tím vznikne finanční ztráta.
- Příčiny úvěrového rizika můžeme rozdělit na dvě skupiny:
 - interní příčiny, které jsou bezprostředně závislé na vlastních rozhodnutích banky, vyplývají ze špatných rozhodnutí banky o alokaci aktiv;
 - externí příčiny, které jsou naopak v zásadě nezávislé na rozhodnutích banky a jsou dány celkovým vývojem ekonomiky, politickou situací apod.
- Úvěrové riziko ovlivňuje ziskovost banky, likviditu a úrokové riziko.
- Řízení úvěrového rizika – prověřování bonity klientů, využívání zajišťovacích instrumentů

Tržní riziko

- Jedná se o riziko ztráty ze změn tržních cen v důsledku nepříznivých změn tržních podmínek, tj. nepříznivého vývoje úrokových měr (úrokové riziko), cen akcií (akciové riziko), cen komodit (komoditní riziko) či měnového kurzu (měnové riziko).
- Tržní riziko můžeme rozdělit na:
 - Úrokové riziko,
 - Akciové riziko,
 - Komoditní riziko,
 - Měnové riziko.

Tržní riziko

Úrokové riziko

- Riziko změn tržních úrokových sazeb a jejich dopadu na zisk banky.
- Řízení
 - přizpůsobení struktury aktiv a pasiv z hlediska jejich citlivosti,
 - pomocí termínových operací.

Akciové riziko

- Riziko ztráty ze změn cen nástrojů citlivých na ceny akcií.
- Řízení – diverzifikace.

Tržní riziko

Komoditní riziko

- Riziko ztráty ze změn cen nástrojů citlivých na ceny komodit.
- Řízení – pomocí termínových operací.

Měnové riziko

- Blízké úrokovému riziku. Vyplývá pro banku ze změn měnových kurzů.
- Řízení
 - přizpůsobení struktury aktiv a pasiv z hlediska jejich citlivosti,
 - pomocí termínových operací.

Likviditní riziko

- Schopnost dostat v každém okamžiku svým splatným závazkům, zejména potom schopnost kdykoli vyplatit v požadované formě splatné vklady klientů.
- Likvidita úzce souvisí se ziskem banky a s ostatními bankovními riziky.
- Řízení:
 - Strana aktiv – vytvářet takové portfolio, které bance zajišťuje dostatek likvidních prostředků,
 - Strana pasiv – mít k dispozici takové instrumenty, pomocí nichž může banka v případě potřeby získat likvidní prostředky.

Kapitálové riziko

- Riziko nedostatečné výše vlastního kapitálu vzhledem k pokrytí ztrát banky.
- Pro banku je důležitá absolutní výše vlastního kapitálu. Stejně důležité je i stanovení kapitálové přiměřenosti ve vztahu k rizikům, která bankovní podnikání obsahuje.
- Kapitálová přiměřenost
 - změření rizik daného subjektu a stanovení odpovídající minimální úrovně kapitálu. Kapitálová přiměřenost představuje ohodnocení bezproblémového chodu finanční instituce v budoucnosti, tj. je ukazovatelem finanční síly a důvěryhodnosti banky.
- BASLE I, BASLE II, BASLE III

Operační riziko

- **transakční riziko**, které je rizikem ztráty z prováděných operací v důsledku chyb zaměstnanců, chyb vyplývajících ze složitosti produktů a neschopnosti současných systémů je provádět, chyb v zaúčtování a ve vypořádání obchodů apod.;
- **riziko operačního řízení**, které je rizikem ztráty z chyb v řízení aktivit ve front, middle a back office; jedná se o neidentifikovatelné obchody nad limit, neautorizované obchodování jednotlivými obchodníky, podvodné operace, praní peněz, neautorizovaný přístup k systému;
- **riziko systému** je rizikem ztráty z chyb v systémech podpory; jedná se o chyby v počítačových programech, o nesprávné a opožděné podávání informací vedení apod.
- Toto riziko je jen velmi obtížně kvantifikovatelné.

ÚVĚROVÉ OBCHODY BANKY

- **Základní dělení**
 - Podle příjemce úvěru:
 - Úvěry pro FOO
 - Podnikatelské úvěry
 - Podle délky splácení:
 - Krátkodobé
 - Dlouhodobé
 - Podle účelu
 - Účelové
 - Neúčelové

ÚVĚROVÉ OBCHODY BANKY

- **Základní dělení**
 - Peněžní úvěry
 - Závazkové úvěry a záruky
 - Alternativní formy financování

Nabídka úvěrových produktů

- **Financování provozních potřeb**
 - Kontokorentní úvěr
 - Revolvingový úvěr
 - Eskontní úvěr
 - Spotřebitelský úvěr
- **Financování investičních potřeb**
 - Investiční úvěr
 - Hypotéční úvěr
- **Ostatní finančně úvěrové produkty**
 - Bankovní záruka
 - Dokumentární akreditiv

Poskytnutí úvěrového obchodu

- Aby banka snížila úvěrové riziko, provádí před poskytnutím jakéhokoliv úvěrového produktu komplexní hodnocení klienta a limitování úvěru.
- Během celého trvání úvěrového obchodu pravidelně vyhodnocuje bonitu klienta a provádí tzv. monitoring dlužníka.
- Hodnocení klienta zahrnuje:
 - analýzu právních poměrů žadatele o úvěr,
 - analýzu osobní důvěryhodnosti žadatele,
 - analýzu jeho hospodářské a finanční situace.

Poskytnutí úvěrového obchodu

- Analýza právních poměrů žadatele o úvěr
 - fyzická x právnická osoba.
- Analýza důvěryhodnosti žadatele o úvěr
 - interní x externí informace.
- Analýza hospodářské a finanční situace.
 - fyzická x právnická osoba.

Vyhodnocení bonity klienta FOO

- Vyhodnocení právních poměrů klienta a jeho důvěryhodnost
- Analýza příjmů a výdajů (nájemné, pojištění, penzijní připojištění, leasing, kreditní karty, splátky dříve poskytnutých úvěrů apod.)
- Úvěrová historie a platební morálka
 - Bankovní registr klientských informací (CBCB)
 - Nebankovní registr klientských informací (CNBC)
 - SOLUS – Sdružení na Ochranu Leasingu a Úvěrů Spotřebitelům
 - Zájmové sdružení právnických osob, provozující registry klientských informací, někdy nepřesně nazývané jako registry dlužníků.

Vyhodnocení bonity klienta – právnické osoby, FOP

- Vyhodnocení právních poměrů klienta a jeho důvěryhodnost
- Analýza hospodářské situace klienta
 - Obchodní
(analýza odvětví a oboru podnikatelské činnosti, postavení výrobce a obchodníka na trhu)
 - Finanční
(analýza finančních výkazů, cash flow, analýza finančních ukazatelů atd.)

Analýza hospodářské situace

- Analýza odvětví a oboru podnikatelské činnosti, postavení výrobce a obchodníka na trhu.
- Riziko země – politické, ekonomické, regulatorní, měnové.
- Riziko odvětví – globální trendy, specifika vybraných odvětví.
- Operační odvětví – specifické riziko podniku – dodavatelé, odběratelé, konkurenti.
- Trhy a produkty – produktové portfolio, zastoupení na trhu, konkurenční výhody.
- Technologie – nutné investice.
- Management a personální politika – zkušenosti, reference, organizace, přístup k riziku.

Analýza finanční situace

- Základní předkládané dokumenty:
 - Výpis z obchodního rejstříku,
 - Potvrzení z FÚ o bezdlužnosti,
 - Finanční uzávěrka nebo výroční zpráva + aktuální finanční výkazy,
 - Rozbor závazků a pohledávek,
 - Podnikatelský plán.

Analýza finanční situace

- Analýza finančních výkazů – rozvahy, výkazu zisku a ztrát, cash flow
- Analýza finančních ukazatelů
 - Ziskovost
 - Rentabilita
 - Aktivita
 - Likvidita
 - Zadluženost

Rozvaha

- Majetková struktura
- Finanční struktura
- Zlaté pravidlo financování
- Překapitalizace
 - DD (vlastním i cizím) kapitálem je krytý i oběžný majetek
- Podkapitalizace
 - KTD cizím kapitálem je krytý i DD majetek
- Sledování významných rozdílů v položkách proti minulým účetním obdobím

Analýza finanční situace

- Základní vyhodnocení finanční situace
 - Záporné položky ve výkazech
 - Čím jsou kryta oběžná aktiva a stálá aktiva
 - Pohledávky z obchodního by měly být vyšší než závazky z obchodního styku
 - Výše bankovních úvěrů
 - Celková výše cizích zdrojů vzhledem k vlastnímu kapitálu
 - Výše hospodářského výsledku za účetní období a čím je tvořen
 - Finanční potřeba

Výkaz zisku a ztrát

- Uspořádání tzv. stupňovitým způsobem, kdy se poměří výnosy a náklady za činnost:
 - Provozní
 - Finanční

Výkaz Cash Flow

- Rozdíl mezi ziskem a cash flow
 - Zisk se počítá jako rozdíl mezi náklady a výnosy
 - Cash flow se počítá jako rozdíl mezi příjmy a výdaji
- Struktura
 - CF z provozní činnosti
 - CF z investiční činnosti
 - CF z finanční činnosti
- Přímá a nepřímá metoda výpočtu

Analýza ziskovosti

- Čistý zisk – EAT
(Earning After Taxes)
- Zisk před zdaněním – EBT
(Earning Before Taxes)
- Zisk před úroky a zdaněním – EBIT
(Earning Before Interests and Taxes)
- Zisk před úroky, zdaněním a odpisy – EBITDA
(Earning Before Interests, Taxes, Depreciation and Amortization)

Analýza rentability

- Rentabilita tržeb
 - = Výsledek hospodaření/ Tržby
 - Nejčastěji se používá EAT nebo EBIT
 - Kolik dokáže podnik vyprodukovat „efektu“ na 1 Kč tržeb
- Rentabilita celkového kapitálu – ROA (Return On Assets)
 - = EBIT/AKTIVA
 - Celková efektivita podniku tzv. produkční síla
- Rentabilita vlastního kapitálu – ROE (Return On Equity)
 - = EAT/VLASTNÍ KAPITÁL
 - Výnosnost kapitálu

Analýza aktivity

- Rychlost obratu zásob = $\text{Tržby} / \text{Zásoby}$
 - Počet obrátek
- Doba obratu zásob = $\text{Zásoby} / \text{Tržby} * 360$
 - Jak dlouho trvá jeden obrat
- Rychlost obratu pohledávek = $\text{Tržby} / \text{Pohledávky}$
 - Jak rychle jsou pohledávky přeměňovány v peněžní prostředky
- Doba obratu pohledávek = $\text{Pohledávky} / \text{Tržby} * 360$
 - Za jak dlouhé období jsou pohledávky průměrně spláceny
- Doba obratu závazků = $\text{KTD závazky} / \text{Tržby} * 360$
 - Vyjadřuje dobu vzniku závazků do doby jejich úhrady

Analýza likvidity

- Běžná likvidita = $\text{Oběžná aktiva} / \text{KTD závazky}$
 - Kolikrát je schopen klient uspokojit své věřitele, kdyby proměnil veškerá OA v hotovost
 - Doporučené hodnoty 1,5 – 2,5
- Pohotová likvidita = $(\text{Oběžná aktiva} - \text{Zásoby}) / \text{KTD závazky}$
 - Podstatně nižší hodnota pohotové likvidity ukazuje nadměrnou váhu zásob ve struktuře aktiv
 - Doporučené hodnoty 1 – 1,5
- Peněžní likvidita = $\text{Peněžní prostředky} / \text{KTD závazky}$
 - Vyjadřuje okamžitou schopnost klienta uhradit určitou výši běžných závazků

Analýza zadluženosti

- Celková zadluženost = $\text{Cizí zdroje} / \text{Aktiva}$
 - Uvádí se v %, doporučené hodnoty 50 – 75% v závislosti na odvětví
 - Pro banku nepřijatelné pokud převyšuje 90%
- Míra zadluženosti = $\text{Cizí zdroje} / \text{Vlastní kapitál}$
 - Také nazývána finanční pákou
- Úrokové krytí = $\text{EBIT} / \text{Nákladové úroky}$
 - Schopnost podniku splácet úroky

Ostatní ukazatele

- Doba návratnosti úvěru
 - = Výše úvěru/Cash flow z provozní činnosti
 - Za jaké období je klient schopen splatit úvěr
- Čistý pracovní kapitál – NWC (Net Working Capital)
 - = Oběžná aktiva – KTD cizí zdroje
 - Má-li být podnik likvidní, musí mít potřebnou výši relativně volného kapitálu tzn. přebytek KTD likvidních aktiv nad KTD cizími zdroji

Stanovení úvěrových podmínek – zajištění úvěru

- Úvěry na přechodný nedostatek finančních prostředků (kontokorentní úvěr, spotřebitelský úvěr, směnečný úvěr, revolvingový úvěr)
 - Pohledávky, směnka, skladištní listy, záruka, příp. nemovitost
- Investiční úvěr, hypotéční úvěr
 - Nemovitost, zástava věcí movitých, záruka

Stanovení úvěrových podmínek – úroková sazba

- Pohyblivá úroková sazba
 - Typická pro krátkodobé úvěry – kontokorentní úvěr, směnečný úvěr, revolvingový úvěr
- Pevná úroková sazba
 - Typická pro dlouhodobé úvěry – investiční a hypotéční úvěr
- KONSTRUKCE
 - PRIBOR (1M, 3M) + odchylka podle rizikovosti klienta

Kontrola plnění úvěrových podmínek

- Podle bonity klienta - jedenkrát za půl roku, čtvrtletně, měsíčně
 - Předložení podkladů – finančních výkazů, přehled pohledávek a závazků
- Členění pohledávek za klienty
 - Standardní – žádná z pohledávek není po splatnosti déle než 30 dní
 - Sledované – splátky po splatnosti do 90 dní
 - Nestandardní – splátky po splatnosti do 180 dní
 - Pochybné – splátky po splatnosti do 360 dní
 - Ztrátové – splátky po splatnosti nad 360 dní